

Planteprotein til human konsum

Planter & markedspræferencer

t

Chefkonsulent for plantebaserede fødevarer
Lærke Lund

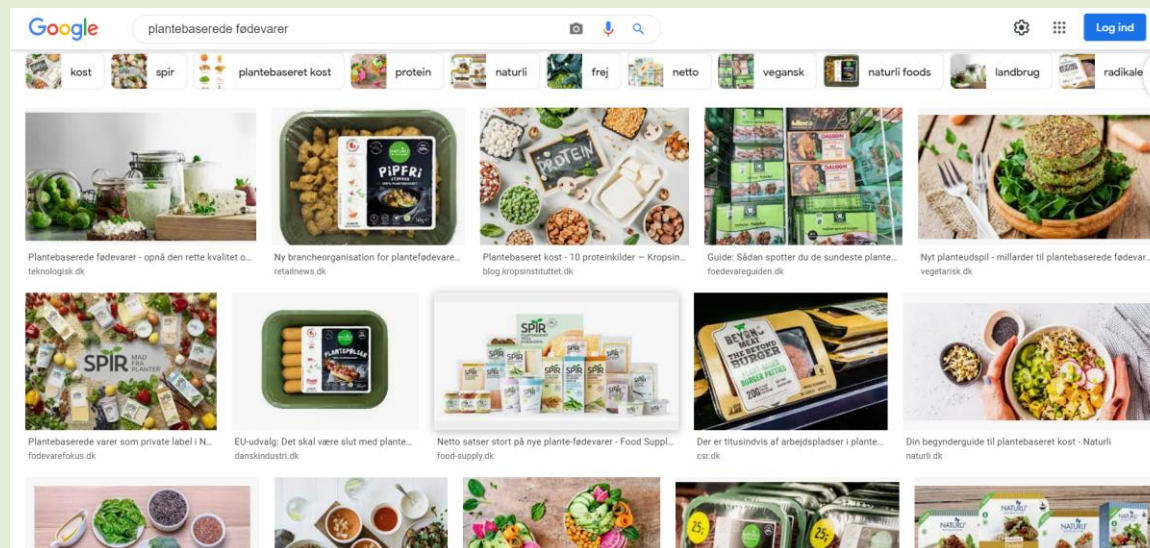
Landbrug & Fødevarer

Plantebaserede fødevarer & Danmark

- I 2020 eksporterede vi for cirka **23** mia. kr. plantebaserede fødevarer
- Inklusive nydelsesvarer såsom slik og lign., så var det **25** mia. kr.
- Store kategorier er brød, korn, vegetabiliske olier og fedtstoffer og kartofler
- Men når man hører begrebet plantebaseret mad, så tænker de fleste nok mere i denne retning

Vi er ikke i front endnu ...

FødevarerWatch

Fødevarer Drikkevarer Detail Fiskeri Servering Foodservice International

Danskere sakker bagud på det europæiske marked for plantebaseret kost

Kød bliver i stigende grad erstattet af plantebaseret kost blandt de europæiske forbrugere, viser omfattende rapport af det plantebaserede marked. Herhjemme er vi knap så klar på omstilling, og Danmark ligger sidst i feltet af ti lande.

FødevarerWatch 9. november 2021

www.smartproteinproject.eu

**What consumers want:
a survey on European consumer
attitudes towards plant-based foods**
with a focus on flexitarians

November 2021

This project has received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme under grant agreement No 862957

Vi kender efterhånden en del til forbrugernes holdninger og adfærd

23. august 2021

Forskellige veje frem for grønne proteiner

Profil af danskerne forventer, at de kommer fra planter. Dette indikerer, at der er proteiner i kosten end tilfældet er i dag. Det samt flexitarer, der forventer i fremtiden at spise mere plantebaseret mad.

God smag er det vigtigste kriterie ved valg af "sundt" og "god kvalitet" rangerer ligeledes højt.

I undersøgelsen præsenteres forbrugernes for de mest populære, nemlig kiksarter og linser. De grad forbrugernes lyst til at købe og prøve, formentlig haft indflydelse på oplevet appel, ret med andre ord allerede kendte proteinkilder som fisk og kød.

Stillet over for en række udfordringer ved i overvejende en eller helt enkle i, at det produceres, og hvor de kommer fra. Desuden være, at det bliver de samme smagte igen og smage lige så godt, som den mad man plejer at spise.

Vejen frem for grønne kilder til protein er forbrugsgrupper nævner. Fx:

- Danskere over 50 år nævner oftere, at de forhold, oprindelse og indhold i plantebaseret protein være det, der skal til for at få flere i.
- Kvæd nævner oftere end kvinder, at det er ofte ikke smager så godt, som den mad man mathed, der varer længere, og en god smag.

Landbrug & Fødevarer

God smag og højt kendskab er afgørende parametre for planteproteiner

- Knap halvdelen af danskere i alderen 18-70 år ønsker i fremtiden at spise mere mad og drikke, der er lavet af planter. Den samme tendens ses blandt børn og unge i alderen 12-17 år.
- Viden om bæredygtighed, sundhed og proteinindhold i de plantebaserede proteinkilder er generelt begrænset.
- Danskere ønsker især at spise mere af de proteinkilder, som de kender i forvejen, mens de mere ukendte proteinkilder ikke har samme umiddelbare vækstpotentiale. Danskere er dog nysgerrige på flere af de mere ukendte proteinkilder.

Stigende efterspørgsel efter plantebaserede proteiner

Vi bliver flere og flere mennesker på jorden. FN forudsiger, at verdens befolkning vil stige med 2 milliarder mennesker over de næste 30 år i hvilket potentielt skaber et pres på den nuværende fødevarerproduktion og skaber flere muligheder for de plantebaserede proteiner. I en ny analyse stiller Landbrug & Fødevarer skarpt på danskernes kendskab til og viden om grønne proteiner, og afslører fremtidsmulige proteinalgender i Danmark.

Både voksne og børn vil spise mere plantebaseret mad

Knap halvdelen af befolkningen i alderen 18-70 år angiver, at de gerne vil spise mere plantebaseret mad og drikke i fremtiden, hvorimod kun 3 pct. vil spise mindre.

Figur 1: Spørgsmål: Tror du, at du i fremtiden vil spise mere eller mindre mad og drikke, der er lavet af planter/ kommer fra planter?

Spise meget mere	11%
Spise lidt mere	31%
Spise ca. det samme	47%
Spise lidt mindre	7%
Spise meget mindre	2%

Kilde: Kantar Gallup for Landbrug & Fødevarer, base: alle 18-70 år

Ser vi nærmere på svarfordelingen, så er det især de 18-29-årige, som tror, at de kommer til at spise meget mere mad og drikke, der er lavet af planter/ kommer fra planter i fremtiden. Konkret svarer 67 pct. af de unge.

Landbrug & Fødevarer

Globale forbrugertrends frem mod 2030

Markedsanalyse, Forbrugerekonomi & Statistik 2020

Landbrug & Fødevarer

Bæredygtig Udvikling

Fakta om Fødevarerkløften 2021

Landbrug & Fødevarer

Analyse af danskernes på klima og bæredygtighed

Markedsanalyse, Forbrugerekonomi & Statistik

Noget at leve af. Noget at leve for.

Profil af danske flexitarer

28. april 2021

I Landbrug & Fødevarers undersøgelse identificeres flexitarer som forbrugere, der i dag spiser en blanding af kød og vegetariske fødevarer. Her er det oftest yngre kvinder med en gennemsnitlig indkomst på mellem 20 og 30 tusen kroner om måneden.

Andelen af flexitarer var stigende gennem et par år frem til maj 2019, hvor den definerede sig selv som flexitar. Herefter er det faldet til nu 8 pct., om end det ikke er midlertidigt og påvirket af covid-19-pandemien. Da flexitarer oftere ses blandt yngre, indikerer det, at der sandsynligvis er tale om en voksende trend.

I gennemsnit spiser flexitarer kød til aftensmaden halvdelen af ugens dage – hvilket er mindre end danskere generelt.

Flexitarer er oftere end andre oplyste om sundhed og lægger samtidig større værdi på økologisk, god dyrevelfærd, kvalitet over kvantitet samt økologisk ved sammenlignet med danske forbrugere generelt.

Flexitarer giver oftere udtryk for bekymring angående klima og bæredygtighed og har en stærk vilje til at ændre deres forbrugsværdier. De er især oplyste om bæredygtige forbrugsværdier og har en stærk vilje til at ændre deres forbrugsværdier. De er især oplyste om bæredygtige forbrugsværdier og har en stærk vilje til at ændre deres forbrugsværdier.

Hvem er flexitater?

Hvilken rolle kød, grøntsager og bælgfrugter spiller i madkulturen er et tema, der ligger mange forbrugere på sinde, og vi ser samtidig et ønske om at have større relevans for hele fødevarerkløften. I denne analyse sætter derfor vi fokus på danskere, der er flexitarer. Definitionen af flexitarer kan være meget flydende, lige fra en person, der hovedsageligt spiser vegetarisk, til en person som indimellem har en kødri dag. Landbrug & Fødevarer har valgt at definere en flexitar som en person, der bredt foretrækker kød nogle dage. Det betyder, at fokus er på personer, der bevidst har taget flexitardetilsættelsen til sig, og selv definerer sig som flexitar. Andelen af danskere, der definerer sig selv som flexitar, var stigende nogle år frem til maj 2019.

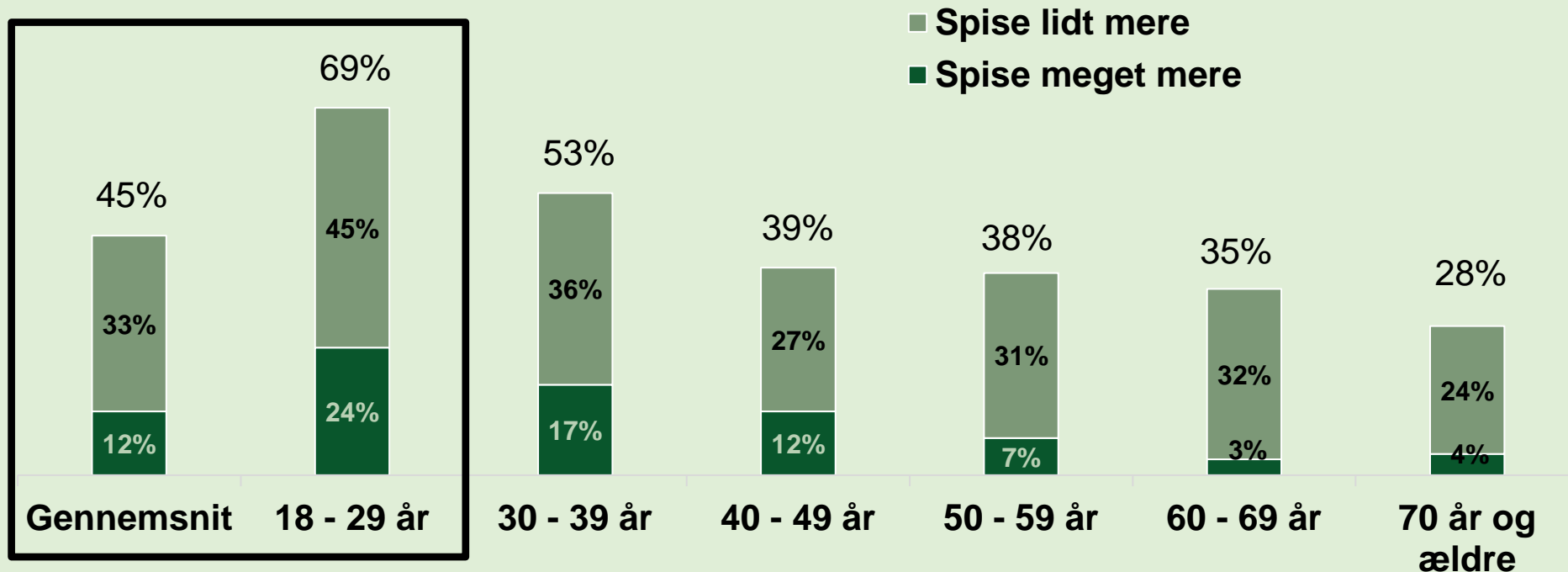
Landbrug & Fødevarer

Mange forventer at spise mere plantebaseret i fremtiden, især blandt de yngste forbrugere

Spg: Tror du, at du i fremtiden vil spise mere eller mindre mad og drikke, der er lavet af planter / kommer fra planter?

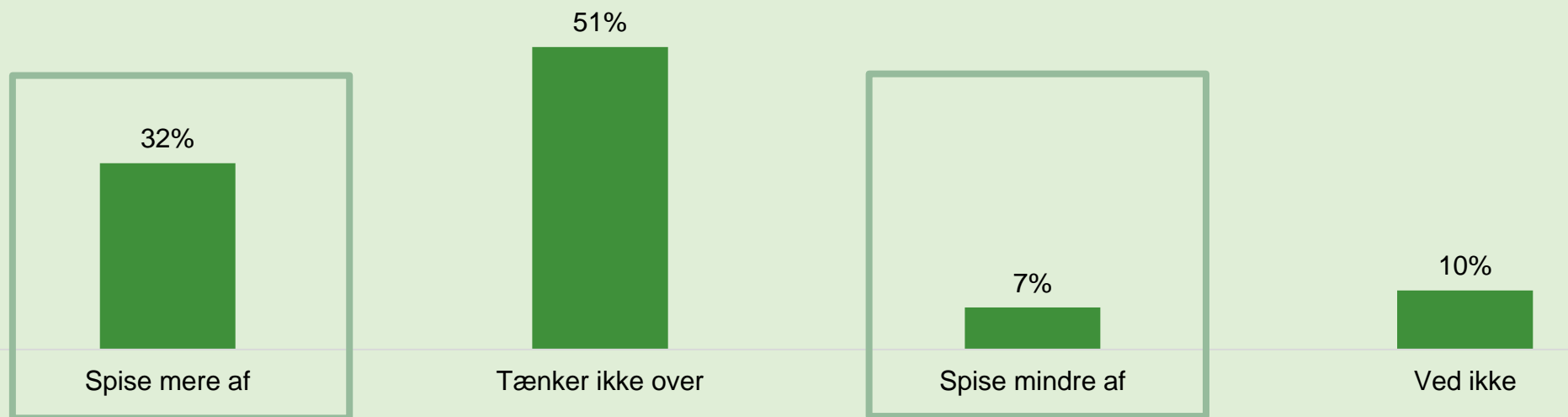
Epinion for Landbrug & Fødevarer, maj 2021 (n=1000). 18-29 år n=186, 30-39 år n=125, 40-49 år n=146, 50-59 år n=226, 60-69 år n=161, 70+ n=176

Protein fra planteriget er der mange danske forbrugere, som gør sig umage for at spise mere af

Spg. Prøv at tænke over, hvordan du spiser for det meste. For hvert af nedenstående næringsstoffer beder vi dig fortælle, om det er noget du gør dig umage for at spise mere eller mindre af? Udvalgte næringsstoffer: Protein

■ Protein fra planteriget

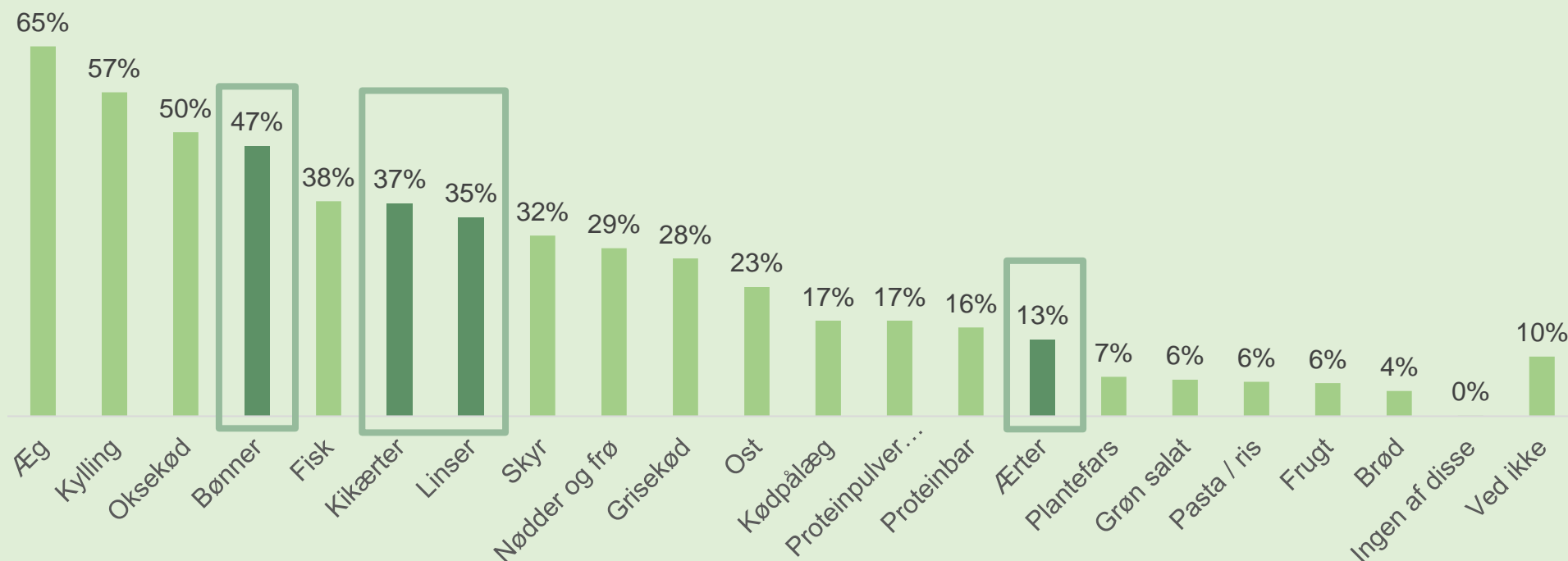

Bønner, kikærter og linser ses som gode proteinkilder

Spg: Hvilke af nedenstående fødevarer mener du, er de bedste kilder til protein?

Gerne flere svar:

Norstat for Landbrug & Fødevarer, maj 2021 (n=1004)

Succes på middagsbordet?

Helt enige / overvejende enige:

70%

Det kan være svært at gennemskue, hvor råvarerne kommer fra, og hvordan de er produceret

69%

Det bliver tit de samme smage igen og igen

68%

Det kan være svært at få til det at smage lige så godt som den mad, jeg/vi plejer at spise

65%

Det kan være svært at finde inspiration til nye retter, så det bliver let for ensformigt

64%

Det kan være svært at finde retter uden kød, som alle i husstanden kan lide

58%

Jeg oplever ofte, at de plantebaserede produkter på markedet har en mistænkelig lang ingrediensliste

55%

Det tager ofte for lang tid at snitte og hakke alt det grønne i en travl hverdag

43%

Det kan være svært at blive ordentligt mæt, og jeg/vi bliver for hurtigt sulten igen

Vi har testet fem forskellige afgrøder

Ærter

For mange smager friske ærter af sol og sommer. Ærter er kendt som en velsmagende ingrediens i mange retter.

- Ærter har en mild og sød smag
- Ærter er gode kilder til protein. Protein bidrager til at øge og vedligeholde muskelmassen. Ærter har et højt indhold af kostfibre, vitamin C og vitaminer
- Ærter kan købes både friske og på frost. De kan spises rå eller koges let i brug
- En pose frosne ærter koster ca. 15 kr.
- Ærter kan dyrkes i Danmark

Ærter kan bruges både som snack i sig selv, som ingrediens i sammenkogte røret, supper og salater og som tilbehør til anden mad (ligesom pasta, ris eller kartofler).

Kikærter

Kikærter har mange fordele og variationsmuligheder udover deres kendte rolle som proteinrig ingrediens i hummus.

- Kikærter har en nøddeagtig smag og en fast konsistens
- Kikærter har et højt indhold af protein. Protein bidrager til at øge og vedligeholde muskelmassen
- Kikærter skal ligge i blød og koges inden brug. Man kan finde dem i forkogt udgave i kolonialafdelingen i supermarkedet, så tilberedningstiden reduceres
- En dåse med 400 g. forkogte kikærter koster ca. 15 kr.
- Kikærter kan dyrkes i Danmark

Kikærter er mest kendt som ingrediens i hummus, postejer, patéer og falafler. De kan dog også bruges i hel form i salater og couscous eller spises ristede som en snack i sig selv.

Linser

Måske kender du linser fra det vegetariske køkken? Linser er en meget alsidig protein med mange fordele og anvendelsesmuligheder.

- Linser har en mild, nøddeagtig smag og tager smag af den ret de indgår i
- Linser har et højt indhold af protein. Protein bidrager til at øge og vedligeholde muskelmassen
- På samme måde som ris skal linser koges inden brug. De kan dog også købes i en forkogt udgave, hvor de er klar til brug
- En pose med 400 g. linser koster ca. 20 kr.
- Linser kan dyrkes i Danmark

Linser kan bruges for sig selv som tilbehør til andet mad (ligesom ris eller pasta). De kan også indgå som mættende ingrediens i salater, gryderetter, pureer og supper.

Lupinbønner

Måske kender du lupiner fra blomsterhaverne, men vidste du, at lupiner har mange andre fordele og anvendelsesmuligheder, udover at de er pæne at kigge på?

Lupinbønner har en mild smag med en let bitterhed og et højt indhold af protein, som bidrager til at øge og vedligeholde muskelmassen.

Lupinbønner kan bruges inden brug. De kan dog også spise ligesom havregryn i gryderetter og supper for 29 kr.

Lupinbønner kan bruges som ingrediens i salater og gryderetter. De kan også spises som snack i sig selv.

Hestebønner har en mild smag, men verden over bruges de som mættende kost.

Hestebønner bidrager til at vedligeholde muskelmassen og øge energiniveauet.

- Hestebønner kan tages triske og tørrede. På samme måde som ris skal hestebønner koges inden brug.
- En pose med 600 g. flækkede hestebønner koster 22 kr.
- Hestebønner kan dyrkes i Danmark

Hestebønner kan bruges på samme måde som linser, kikærter og ærter. De kan fx bruges som ingrediens i falafel, salater, grød og brød. Stegte / ristede hestebønner kan bruges som snack på samme måde som fx nødder.

Forbrugerne har vurderet hvad de godt kan lide Og hvad de ikke så godt kan lide

Ærter

For mange smager friske ærter af sol og sommer. Ærter er kendt som en velsmagende ingrediens i mange retter.

- Ærter har en mild og sød smag
- Ærter er gode kilder til protein. Protein bidrager til at øge og vedligeholde muskelmassen. Ærter har et højt indhold af kostfibre, vitamin C og vitamin K
- Ærter kan købes både friske og på frost. De kan spises rå eller koges let inden brug
- En pose frosne ærter koster ca. 15 kr.
- Ærter kan dyrkes i Danmark

Ærter kan bruges både som snack i sig selv, som ingrediens i sammenkogte retter, puré, supper og salater og som tilbehør til anden mad (ligesom pasta, ris eller kartofler).

Kikærter

Kikærter har mange fordele og variationsmuligheder udover deres kendte rolle som proteinrig ingrediens i hummus.

- Kikærter har en nøddeagtig smag og en fast konsistens
- Kikærter har et højt indhold af protein. Protein bidrager til at øge og vedligeholde muskelmassen
- Kikærter skal ligge i blød og koges inden brug. Man kan finde dem i forkøbt udgave i kolonialafdelingen i supermarkedet, så tilberedningstiden reduceres
- En dåse med 400 g. forkogte kikærter koster ca. 15 kr.
- Kikærter kan dyrkes i Danmark

Kikærter er mest kendt som ingrediens i hummus, postejer, patéer og falafel. De kan dog også bruges i hel form i salater og couscous eller spises ristede som en snack i sig selv.

Linser

Måske kender du linser fra det vegetariske køkken? Linser er en meget alsidig kilde til protein med mange fordele og anvendelsesmuligheder.

- Linser har en mild, nøddeagtig smag og tager smag af den ret de indgår i
- Linser har et højt indhold af protein. Protein bidrager til at øge og vedligeholde muskelmassen
- På samme måde som ris skal linser koges inden brug. De kan dog også købes i en forkøbt udgave, hvor de er klar til brug
- En pose med 400 g. linser koster ca. 20 kr.
- Linser kan dyrkes i Danmark

Linser kan bruges for sig selv som tilbehør til andet mad (ligesom ris eller pasta). De kan også indgå som mættende ingrediens i salater, gryderetter, pureer og supper.

Hestebønner

Hestebønner er ikke så velkendte i den danske hverdagsmad, men verden over bruges hestebønner som del af en proteinrig, sund og mættende kost.

- Hestebønner har en mild, fed og anelse bitter smag
- Hestebønner har et højt indhold af protein. Protein bidrager til at vedligeholde knoglemassen
- Hestebønner kan fås friske og tørrede. På samme måde som ris skal hestebønner koges inden brug.
- En pose med 600 g. flækkede hestebønner koster 22 kr.
- Hestebønner kan dyrkes i Danmark

Hestebønner kan bruges på samme måde som linser, kikærter og ærter. De kan fx bruges som ingrediens i falafel, salater, grød og brød. Stegte / ristede hestebønner kan bruges som snack på samme måde som fx nødder.

Lupinbønner

Måske kender du lupiner fra blomsterhaverne, men vidste du, at lupiner har mange andre fordele og anvendelsesmuligheder, udover at de er pæne at kigge på?

- Bønner fra lupinplanten har en mild, nøddeagtig smag med en let bitterhed
- Lupinbønner har et højt indhold af protein. Protein bidrager til at vedligeholde knoglemassen
- Som med andre bønner skal lupinbønner koges inden brug. De kan dog også fås forkogte, syltede eller som flager, klar til at spise ligesom havregryn
- En pose med 500 g. forkogte lupinbønner koster 29 kr.
- Lupiner kan dyrkes i Danmark

Lupinbønner kan både spises som snack i sig selv eller som en ingrediens i sammenkogte retter, pureer, patéer, salater og bagværk. De kan også spises som flager ligesom fx havregryn.

Høj intensitet
= mange kan godt lide

Forbrugerne kan generelt godt lide...

Kan dyrkes i Danmark

Ærter

Måske kender du ærter fra den danske hverdagsmad, men verden over bruges ærter som del af en proteinrig, sund og mættende kost.

- Ærter har en mild og sød smag
- Ærter er gode kilder til protein. Protein bidrager til at øge og vedligeholde muskelmassen. Ærter har et højt indhold af kostfibre, vitamin C og vitamin K
- Ærter kan købes både friske og på frost. De kan spises rå eller koges let inden brug
- En pose frosne ærter koster ca. 15 kr.
- Ærter kan dyrkes i Danmark

Ærter kan bruges både som snack i sig selv, som ingrediens i sammenkogte retter, pure, supper og salater og som tilbehør til anden mad (ligesom pasta, ris eller kartofler).

Linser

Måske kender du linser fra det vegetariske køkken? Linser er en meget alsidig kilde til protein med mange fordele og anvendelsesmuligheder.

- Linser har en mild, nøddeagtig smag og tager smag af den ret de indgår i
- Linser har et højt indhold af protein. Protein bidrager til at øge og vedligeholde muskelmassen
- På samme måde som ris skal linser koges inden brug. De kan dog også købes i en færdig udgave, hvor de er klar til brug
- En pose med 400 g. linser koster ca. 20 kr.
- Linser kan dyrkes i Danmark

Linser kan bruges for sig selv som tilbehør til anden mad (ligesom ris eller pasta). De kan også indgå som mættende ingrediens i salater, gryderetter, pureer og supper.

Mild smag

Sød smag

Nøddeagtig smag

Kikærter

Kikærter har mange fordele og varietetsmuligheder udover deres kendte rolle som proteinrig ingrediens i hummus.

- Kikærter har en nøddeagtig smag og en fast konsistens
- Kikærter har et højt indhold af protein. Protein bidrager til at øge og vedligeholde muskelmassen
- En dåse med 400 g. færdigkogte kikærter koster ca. 15 kr.
- Kikærter kan dyrkes i Danmark

Kikærter er mest kendt som ingrediens i hummus, postej, patéer og falafler. De kan dog også bruges i hel form i salater og couscous eller spises ristede som en snack i sig selv.

Gode kilder til protein // højt indhold af protein

Kan spises som snack

En mættende ingrediens

Hestebønner

Hestebønner er ikke så velkendte i den danske hverdagsmad, men verden over bruges hestebønner som del af en proteinrig, sund og mættende kost.

- Hestebønner har en mild, fed og anelse bitter smag
- Hestebønner har et højt indhold af protein. Protein bidrager til at vedligeholde knoglemassen
- Hestebønner kan fås friske og tørrede. På samme måde som ris skal hestebønner koges inden brug
- En pose med 600 g. flække koster ca. 20 kr.
- Hestebønner kan dyrkes i Danmark

Hestebønner kan bruges på mange måder. De kan spises som snack i sig selv eller fx bruges som ingrediens i falafel, salater, grød og brød. Stegte / ristede hestebønner kan bruges som snack på samme måde som fx nødder.

Lupinbønner

Måske kender du lupiner fra blomsterhaveerne, men vidste du, at lupiner har mange andre fordele og anvendelsesmuligheder, udover at de er pæne at kigge på?

- Bønner fra lupinplanten har en mild, nøddeagtig smag med en let bitterhed
- Lupinbønner har et højt indhold af protein. Protein bidrager til at vedligeholde knoglemassen
- Lupinbønner kan spises som snack i sig selv eller som ingrediens i sammenkogte retter, pureer, patéer, salater og bagværk. De kan også spises som flager ligesom fx havregryn.

Lupinbønner kan både spises som snack i sig selv eller som en ingrediens i sammenkogte retter, pureer, patéer, salater og bagværk. De kan også spises som flager ligesom fx havregryn.

Høj intensitet = mange kan godt lide

Kan bruges i fx falafler, salater, dip og brød

Danskerne vil gerne spise mere protein fra planter

Til unge & kvinder:

Inspiration til tilberedning, retter & tilbehør

Til de ældre skeptikere

Tryghed omkring oprindelse
KORT ingrediensliste

Til de skeptiske mænd

Mæthed Mæthed Mæthed
Passe ind i velkendte retter

Til de travle (fx børnefamilierne)

Convenience

Tak

Inger Kjærgaard Jespersen,

partner Grønning & Kjærgaard

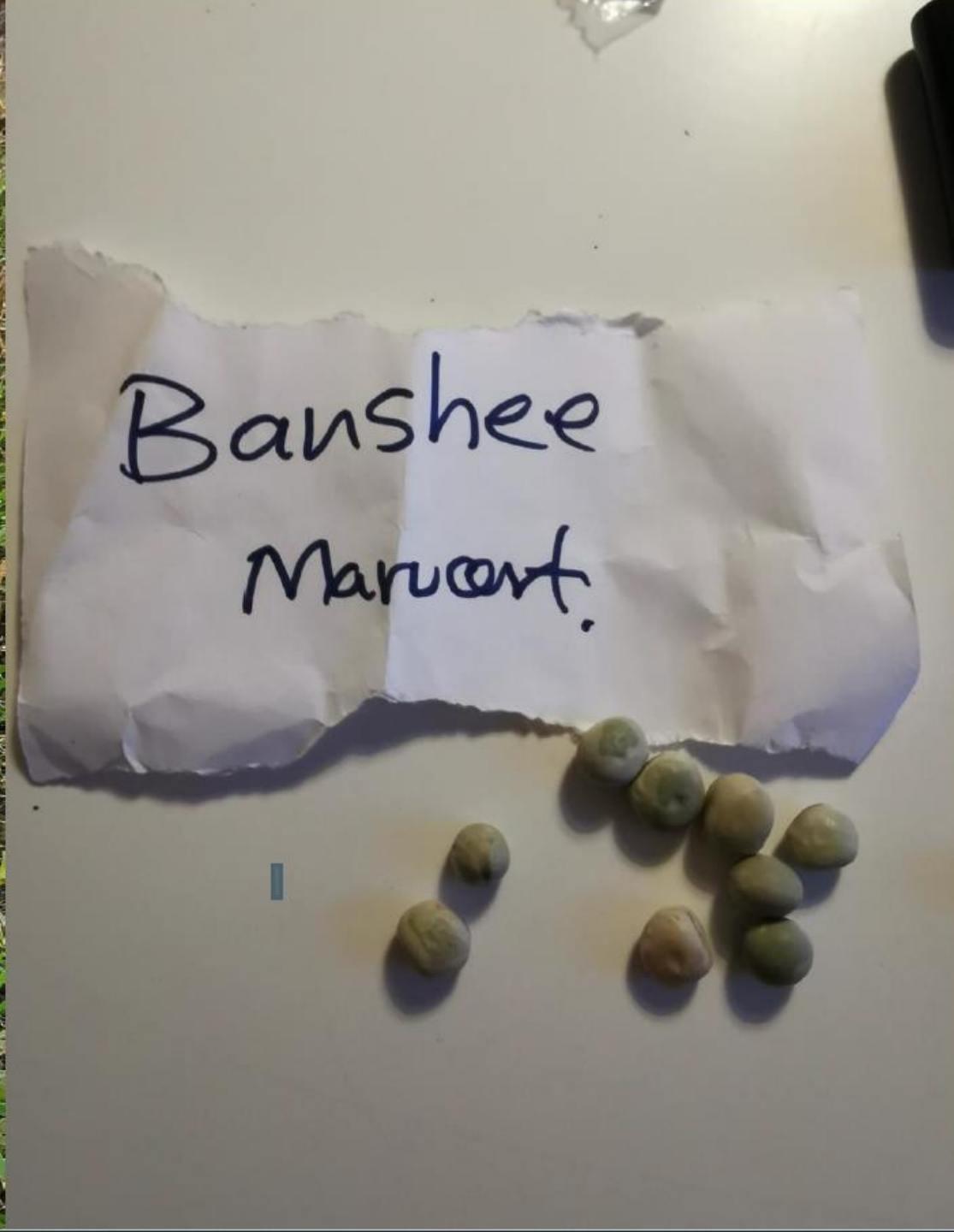
Kok og projektleder

- Tovholder og opskriftudvikler på "grønne retter i store gryder" i et samarbejde mellem Bispebjerg Hospital, Byens Køkken i Odense m.fl.
- Formidler og underviser i "Grønne tiltag" og "Flere bælgfrugter i de store gryder" for bl.a. Arla, Landbrug & Fødevarer og Økologisk Landsforening.
- Tovholder på Smagninger af Utallige bælgfrugter i projektet "Sort it Out"

GRØNNING & KJÆRGAARD

Madformidling - med erfaring, begejstring og løsninger

68 BLUE TIME
69 BAUSHEE? MARV ART
70 SIRIUS
71 NISCHKES VINSE
72 ARKTA VINSE
73 BATUDA

62 MECENAS
63 JAVLO
64 PANDORA VINSE ART
65 MANWAGER
66 OCTAVIA
67 GREEN WAY

56 RAPIDO GREEN ART
57 DOUCE PROVENCE GREEN ART
58 BLACK BASSER
59 RED FOX
60 INGRID DAUSK
61 TIP ART

50 TRENDY ART
51 ASTRONAUT ART
52 BAGOO ART
53 NORLI ART
54 MYTHIC ART
55# WUNDER v HELVEDON

18 APOLLO
19 BOBAS HS
20 FANFARE
21 AUGUSTA VINSE
22 BIORO
23 GHENGIS
24 GRANIT

C24

Tyk skal, som nærmest smutter af os deler sig fra den indre bælgfrugt. Hård og tør i smagen. Mandel konsistens / hårde.

	A	B	C	D	
12	Udseende	Ublødt: samme farve som tørret Kogt: brunlig lys farve. Bleg farve. Kogelage helt plumret. Meget sprækket. Kunne have været udblødt længere tid, for at den ikke sprækker ved kogning	Ublødt: samme farve som tørret Kogt: rødlig brun farve. Kogelage rødlig kraftig farve.		Ublødt Kogt: b Meget ikke s
13	Duft: Kogt	Sød, valle, kostald, fermenteret	Hyldebær, frugtægning (alkohol vin), nødder	Sød, valle, kostald, fermenteret	Sød, va
14	Smag			Der er noget der river på tungen? Bitterhed?	
15		Sødlig, men bitter	Søde, nøddeagtig smag		
16	Bitterskala 1-10	_____ 9	_____ 6	_____ 8 Bitter i skal og indre	
17	Sødmeskala 1-10	_____ 4 uden skal	_____ 7	1_____	
18	Surtskala 1-10	_____ 6	3	1_____	
19	Umami 1-10	_____ 7	8	0	
20	Konsistens Kold/varm				
21	Cremethed 1-10 (Hård vs. Blød)	_____ 7 (Hård skal og meget blødt indeni uensartet kogt)	_____ 3 (Hård skal og hård indre) Mandel konsistens	_____ 3 Hård skal og tør indre	

Innovationscenter
for Økologisk Landbrug

The Big Five

**Ært, hestebønne, linse,
kikært og lupin**

Chefkonsulent Inger Bertelsen, iber@icoel.dk
Økologikongres 26. november 2021

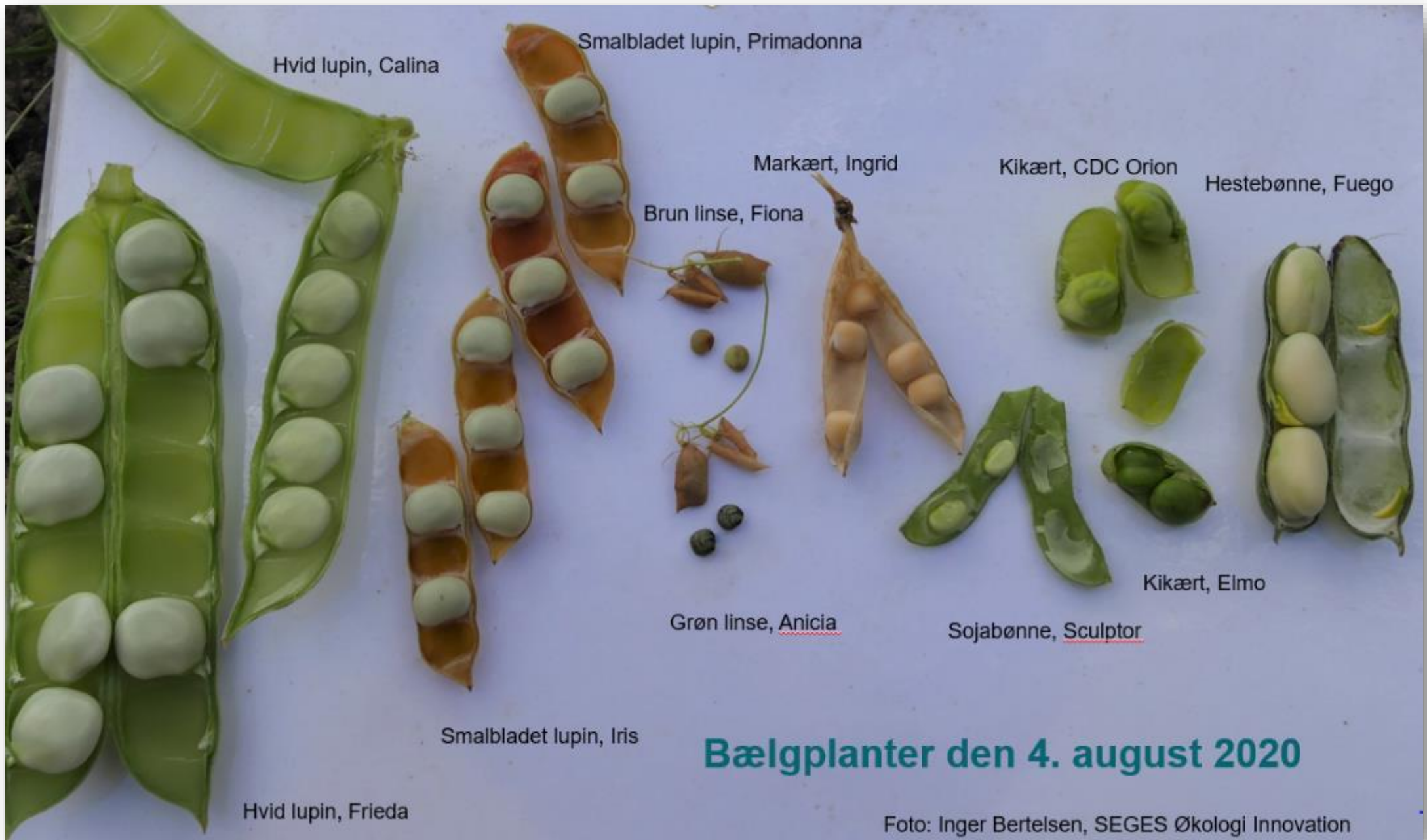

Dyrkning af bælgssæd til plantebaserede fødevarer

- Ærter
  - dyrkningseget - velkendt som fødevare
- Hestebønner
  - dyrkningseget - kendt som fødevare
- Linser
  - nogen viden om dyrkning - velkendt fødevare
- Kikært
  - begrænset viden om dyrkning – velkendt som fødevare
- Lupin
  - dyrkningseget – begrænset kendskab som fødevare

Hvid lupin, Calina

Smalbladet lupin, Primadonna

Markært, Ingrid

Kikært, CDC Orion

Hestebønne, Fuego

Brun linse, Fiona

Grøn linse, Anicia

Sojabønne, Sculptor

Kikært, Elmo

Smalbladet lupin, Iris

Hvid lupin, Frieda

Bælgplanter den 4. august 2020

Foto: Inger Bertelsen, SEGES Økologi Innovation

Ærter

Sort	Type	Afgrøde- højde ved høst	TKW	Råprotein pct. af TS	Udbytte, hkg pr. ha
Ingrid	Gul	56	261	23,6	40,6 a
Orchestra	Gul	39	238	25,1 a	41,4 a
Greenway	Grøn	38	287	24,3	37,6 a
Octavia	Marrowfat	47	382	24,8 a	30,6
Banshee	Marrowfat	41	351	24,5	38,7 a
Greenwood	Small blue	28	197	22,1	40,3 a
Mantara	Maple pea	29	195	25,2 a	35,3
Rose	Maple pea	30	238	26,1 a	36,7 a

Økologiske landsforsøg 2021

Linser

Foto: Lars Egelund Olsen, Innovationscenter for Økologisk Landbrug

Udbytte hkg pr. ha

	2020 Odder	2020 Bornholm	2021 Djursland	2021 Bornholm
Flora (brun)	23,2	6,8	13,7	6,2
Anicia (grøn)	36,3	6,1	16,7	7,5 a
Rosana (rød)	-	-	16,0	6,2
Tidlig såning	-	-	17,1	7,1 a
Sen såning	-	-	13,9	6,2

Kikærter

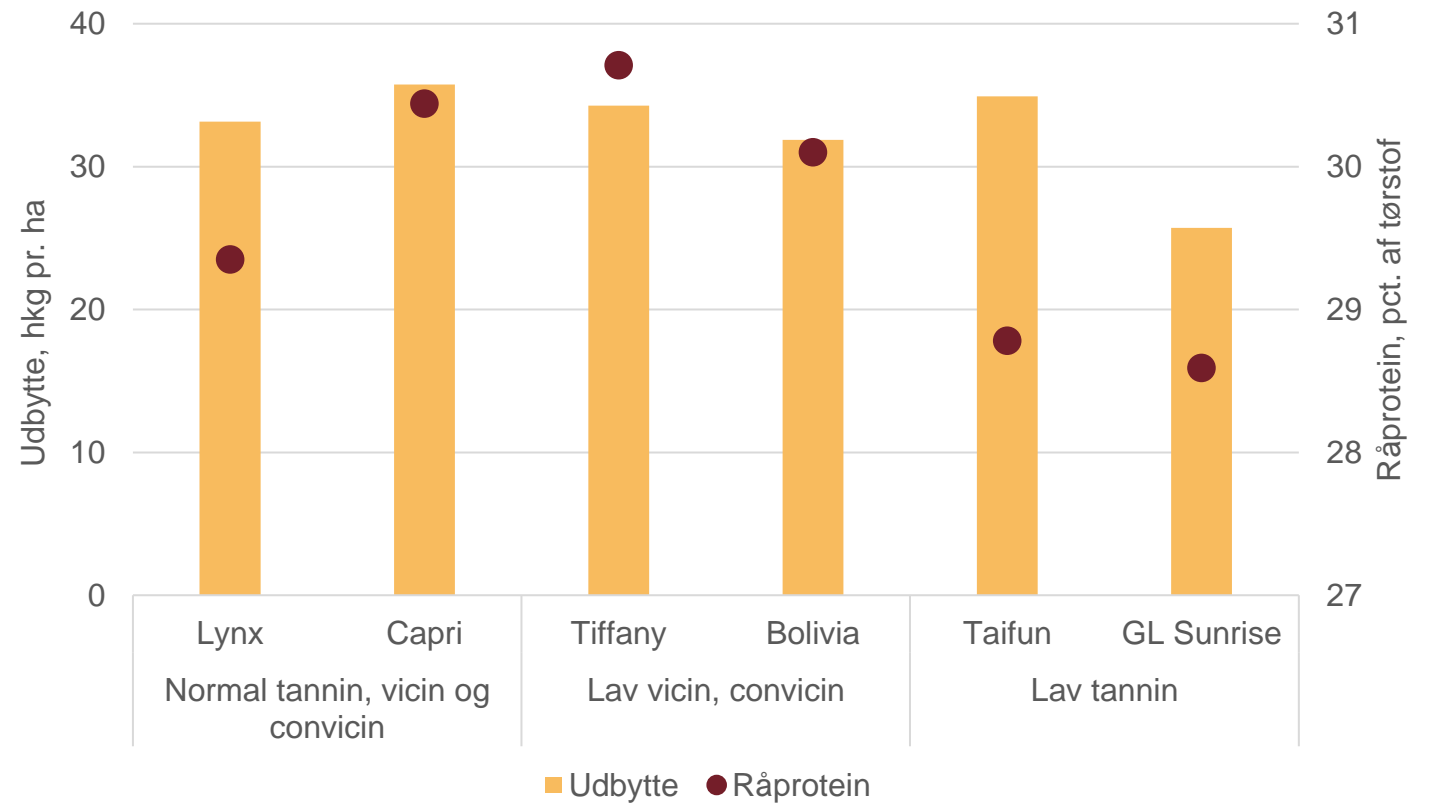
	TKW	Råprotein pct. af TS	Udbytte hkg pr. ha	
2021			Djursland	Bornholm
Elmo (Desi)	298	17,3	23,6	12,7
CDC Orion (Kalibu)	425	15,3	8,9	12,2
LSD		0,7	2,6	ns
2020			Odder	Bornholm
Elmo (Desi)	236	16,4	33,2	9,0
CDC Orion (Kalibu)	358	15,6	28,0	7,5

Hestebønne

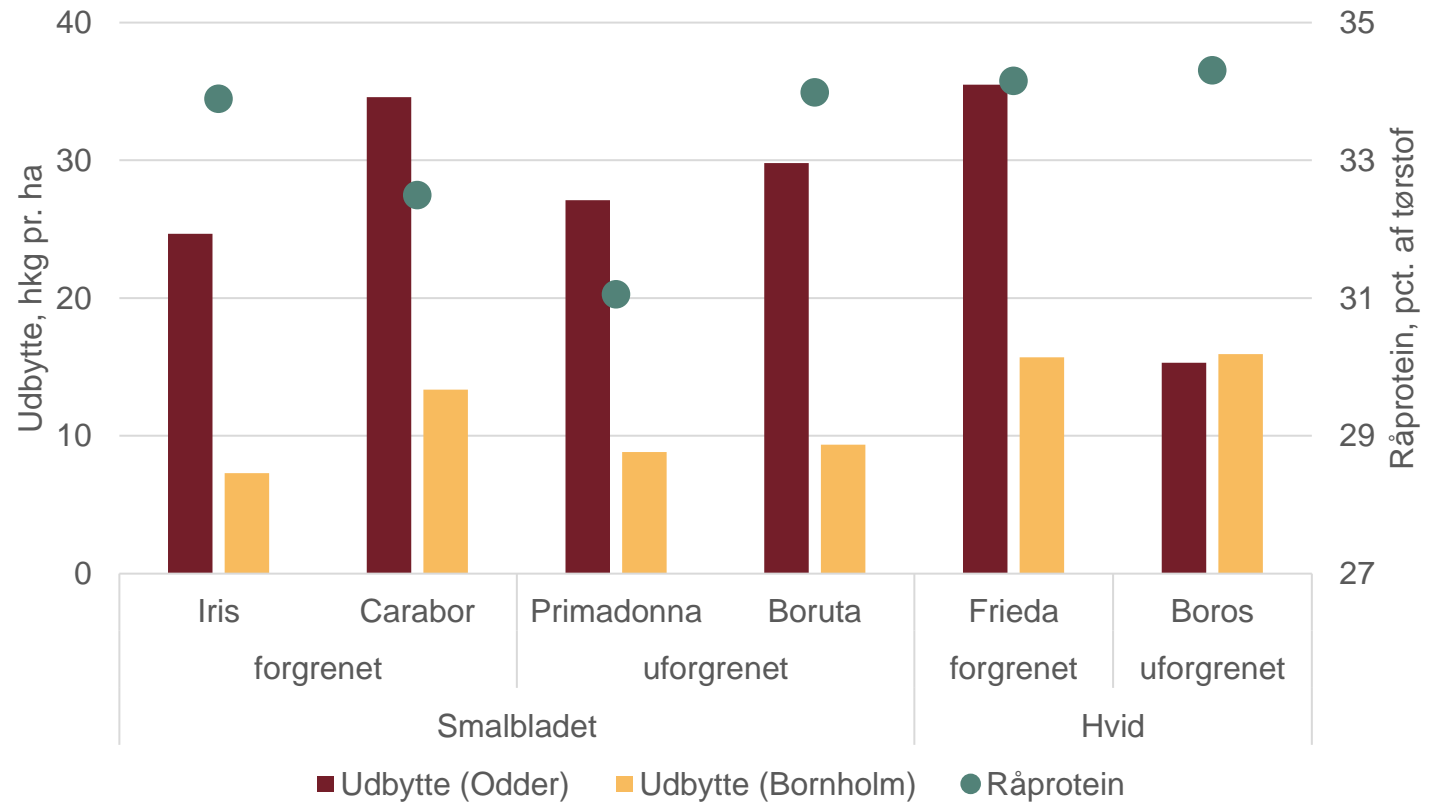
Udbytte og råprotein

Lupiner – smalbladede og hvide

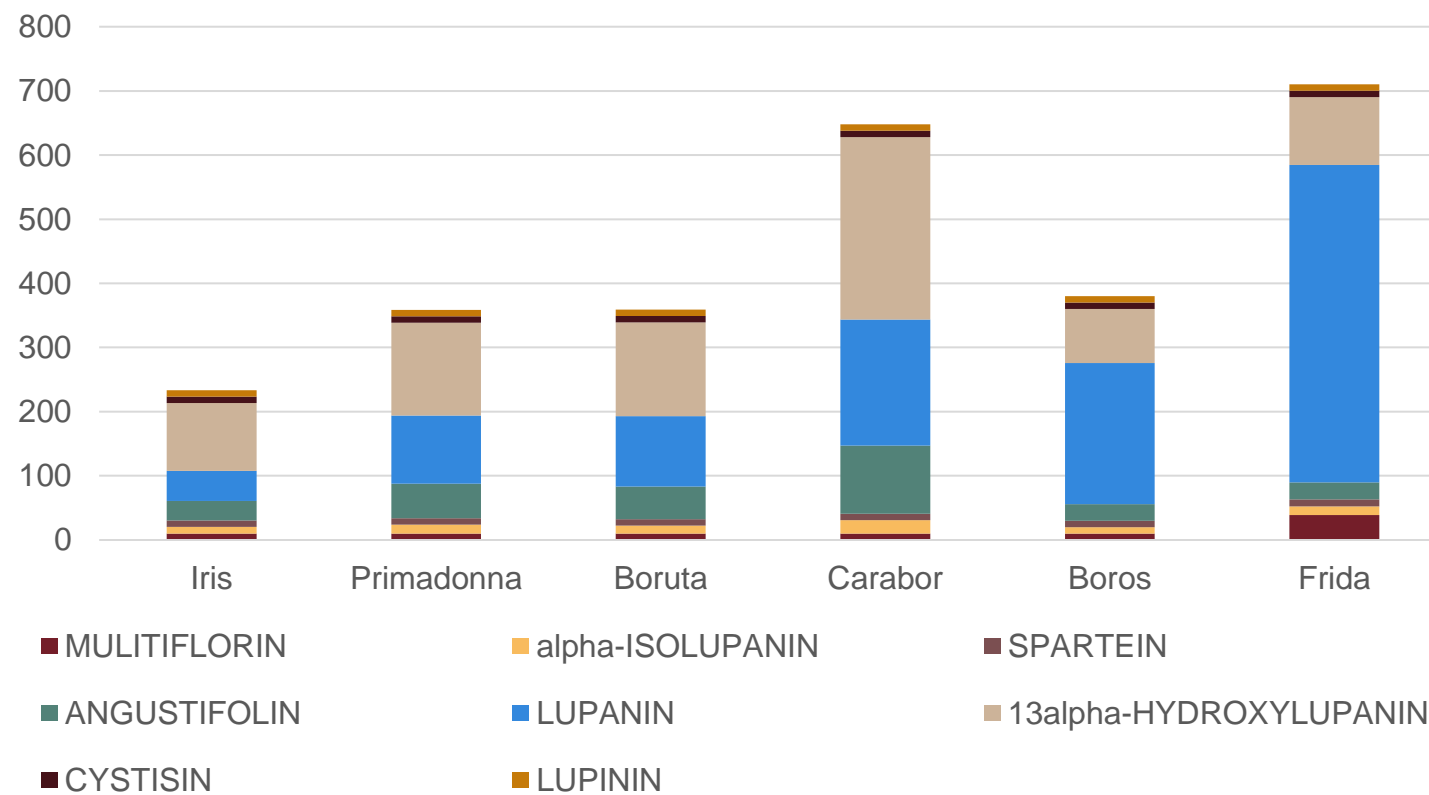
Udbytte og råproteinprocent - 2021

Lupiner - alkaloidindhold

Indhold af alkaloider, mg pr. kg råvare - 2021

Høst og tørring

- Tidlig høst
  - Ært og linse
- Modner ensartet – men kan være sen
  - Uforgrenet lupin
  - Hestebønne
- Risiko for tvemodning
  - Forgrenet lupin
  - Kikært
- Sen høst
  - Hvid lupin
  - Kikært
- Skårlægning
  - Afgrøder med meget ukrudt
  - Lupin og kikært

Bæredygtigt sædskifte

- Dyrkning af bælgssæd kræver godt sædskifte
- Problemer med jordbårne sygdomme opbygges over flere rotationer
- Er skaden sket - udelukker det måske dyrkning i min. 20 år (erfaring fra ærter)
- Mulighed for analyse af jorden
- Tænk langsigtet: [Vejledning til bælgplanter i sædskiftet \(landbrugsinfo.dk\)](#)

	Markært	Hestebønne	Lupin
Markært	5 frie år	5 frie år	2-3 frie år
Hestebønne		5 frie år	2-3 frie år
Lupin			3 frie år

Innovationscenter
for Økologisk Landbrug

**Tak for
opmærksomheden**

Innovationscenter
for Økologisk Landbrug

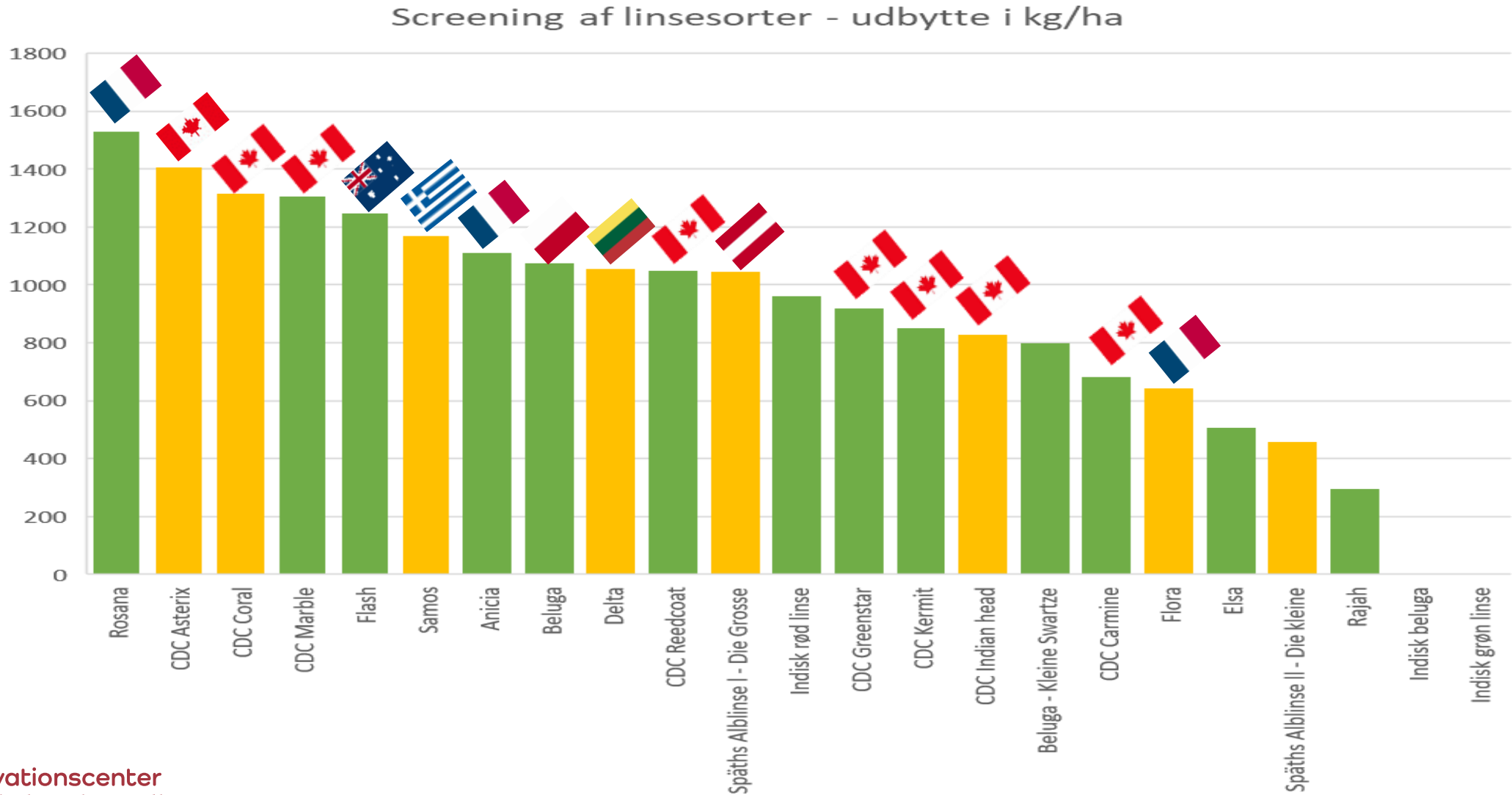
Bælgfrugter fra hele verden og gamle landsorter – Sikre variation og nye egenskaber

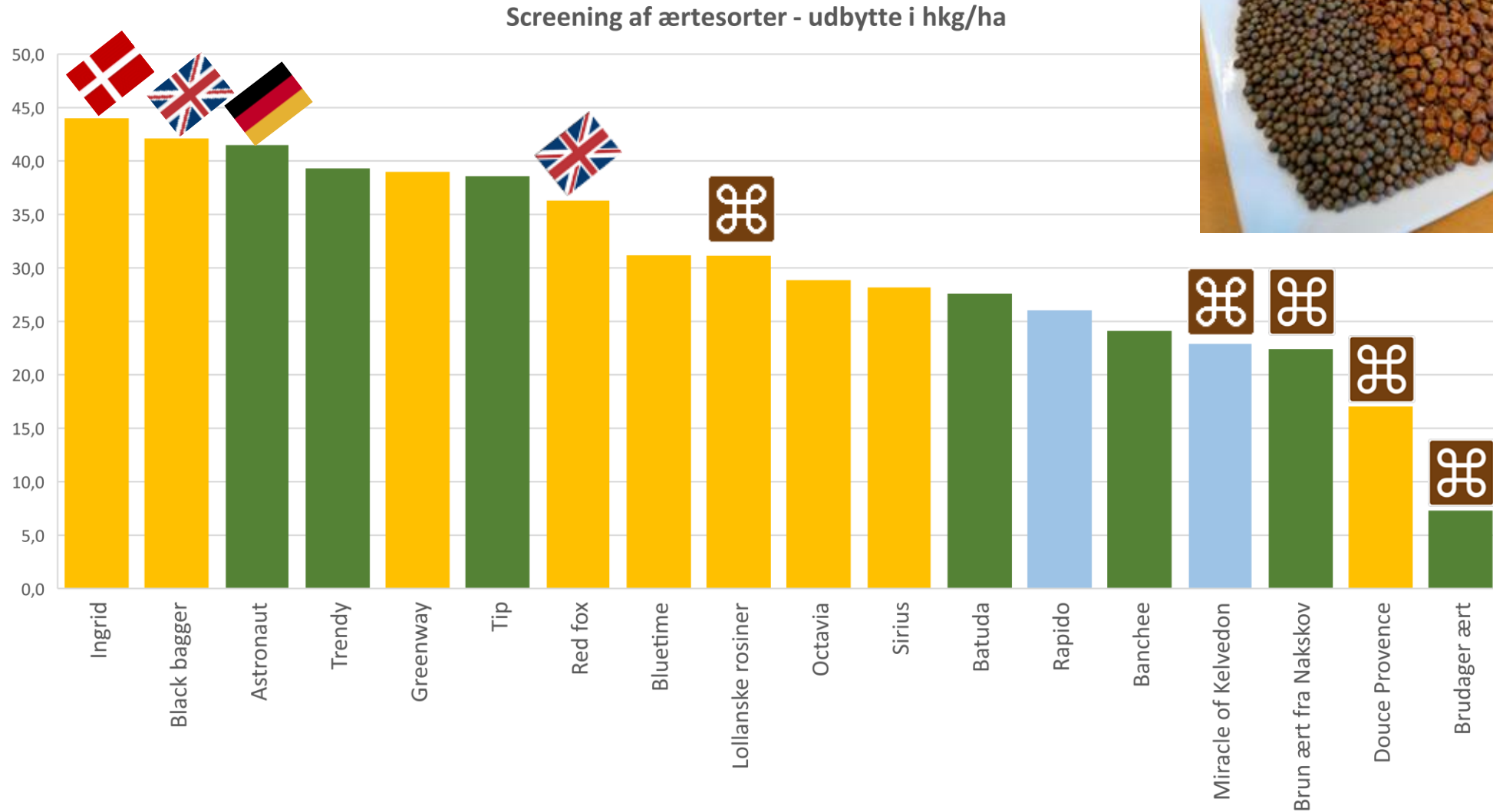
Linser som eksempel

Linser som eksempel

Hvilke sorter og arter egner sig?

Hvilke sorter og arter egner sig?

Smag i ærter

Ingrid: Udblødt: Bitter. Majs.
Kogt: Mange nuancer. Lidt tør. God at tykke på. Sød.
Majs. Korn - kompleksitet. Frisk. Smør/GHEE

Black Bagger: Udblødt: meget bitter, frisk smag af ærter
Kogt: Nye kartofler, hasselnød, mild og sødme.
Valnødde konsistens.
Kogevand: kaffesirup, krydret. Udblødt: meget bitter,
frisk smag af ærter

Red fox Kogt: Mild, neutral, sødme, Mandel. Skal tykkes
længe. God konsistens til marzerin, marcipan.
Kogevand smager af rå æggeblomme - sødme

Bagoo: Kogt: Kylling /umami Kogevand: kylling fond

Plantebaserede fødevarer

Økologikongres den 26. november, 2021

Landskonsulent for plantebaserede fødevarer Mette Damborg Hansen

Plante & Miljøinnovation, SEGES

Nye kostråd – nu med fokus på klima og sundhed

Gør noget godt for sundhed og klima

- **Skær ned på kødet.** Ca. 350 g kød om ugen er tilpas, når du spiser planterigt og varieret. Begræns især okse- og lammekød.
- **Begræns forarbejdet kød** mest muligt, dvs. kød, der fx er røget og saltet.
- Vælg primært kød og kødprodukter med maks. 10 % fedt. Gå efter kød og kødprodukter med **Nøglehullet**.
- **Skrub op for bælgfrugter** som fx brune, hvide og sorte bønner, kidneybønner, linser og kikærter. Ca. 100 g om dagen (tilberedt mængde) er tilpas (ud over de 600 g grøntsager og frugter), når du spiser planterigt og varieret. Du kan få bælgfrugter i mange varianter. De kan købes spiseklare, fx som konserves, tørrede og på frost. Det er vigtigt, at du tilbereder bælgfrugter korrekt. Det skyldes, at bælgfrugter kan indeholde naturligt forekommende lektiner, der kan forårsage sygdom ved indtag. Lektinerne inaktiveres ved korrekt tilberedning. Følg derfor anvisningen på produktet. Grønne bønner og ærter regnes ikke som bælgfrugter. Vær opmærksom på, at grønne bønner, ligesom bælgfrugter, kan indeholde lektiner. Du bør derfor ikke spise grønne bønner rå.
- Plantebaserede produkter, der hovedsagelig består af hvedeprotein, sojaprotein, mycoprotein eller ærteprotein, indeholder ikke de samme næringsstoffer som bælgfrugter, og de kan derfor ikke altid bruges i stedet for disse.
- **Spis 350 g fisk om ugen**, heraf 200 g fede fisk. Fede fisk er fx sild, makrel, laks og ørred. Det er vigtigt, at du varierer mellem forskellige fisk. 350 g fisk om ugen svarer til fx at spise fisk to gange om ugen som hovedret samt flere gange om ugen som pålæg. Alle former for fisk og skaldyr tæller med i de 350 g om ugen. Det gælder både opdrætsfisk og fisk, der er fanget vildt.

SEGES

<https://altomkost.dk/raad-og-anbefalinger/de-officielle-kostraad-godt-for-sundhed-og-klima/spis-mindre-koed-vaelg-baelgfrugter-og-fisk/>

The infographic is divided into several colored sections with text and images of food items:

- Spis flere grøntsager og frugter** (Green background): Shows images of broccoli, carrots, tomatoes, pears, apples, bananas, cauliflower, grapes, and oranges.
- Spis mad med fuldkorn** (Orange background): Shows images of bread, rice, and other grains.
- Spis mindre kød – vælg bælgfrugter og fisk** (Blue background): Shows images of a chicken drumstick, a fish, and lentils.
- Sluk tørsten i vand** (Light blue background): Shows images of four glasses of water.
- Vælg planteolier og magre mejeriprodukter** (Pink background): Shows images of a small oil bottle and a bowl of yogurt.
- Spis mindre af det søde, salte og fede** (Yellow background): Shows an image of a small jar of jam or spread.

Spis planterigt, varieret og ikke for meget

De officielle Kostråd
– godt for sundhed og klima

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri
Fødevarestyrelsen
altomkost.dk

Grøn omstilling af dansk landbrug

Den danske regering har afsat fondsmidler på 1.2 milliarder kr. til udvikling og promovering af plantebaserede fødevarer.

- Unikt i Europa og noget der bliver bemærket på verdensplan

”Jeg har haft ærter til foder i 2020, og det har været en succes. Der har ikke været så stort et marked for ærter, men fremtiden kommer til at pege på ærter og hestebønner”

En anden landmand udtaler, at interessen i bælgplanter er: ”Todelt, der skal være nogen økonomisk i det, en merpris, og så er det fagligt interessant at producere afgrøder til menneskeføde”

”Landmændene er selv den største barriere, vi er ikke skolet i at gå ind i problematikken om afsætning og værdikæden – at være mere opsøgende”

”Det har været svært at finde bælgplanter, der kan opfylde kravene til human ernæring”

”Accept af at dansk protein er det mest klimarigtige og bæredygtige, og at sundhedssiden er i orden på de danske produkter, og det er forbrugerne nødt til at tage ind, da de koster mere, man skal tænke længere end til sin tegnebog”

Matchmaking i fødevareværdikæden

- Landmænd der producerer eller gerne vil producere bælgplanter til fødevarer
- Fødevarevirksomheder der aftager bælgplanter til fødevarer

SEGES

Link til kort:
https://www.landbrugsinfo.dk/public/c/4/3/afgroder_balgplanter_fodevarer

MATCHMAKING

Bælgplanter til fødevarer

● Landmand ● Fødevarevirksomhed

Virksomhedstype

- Landmand
- Fødevarevirksomhed

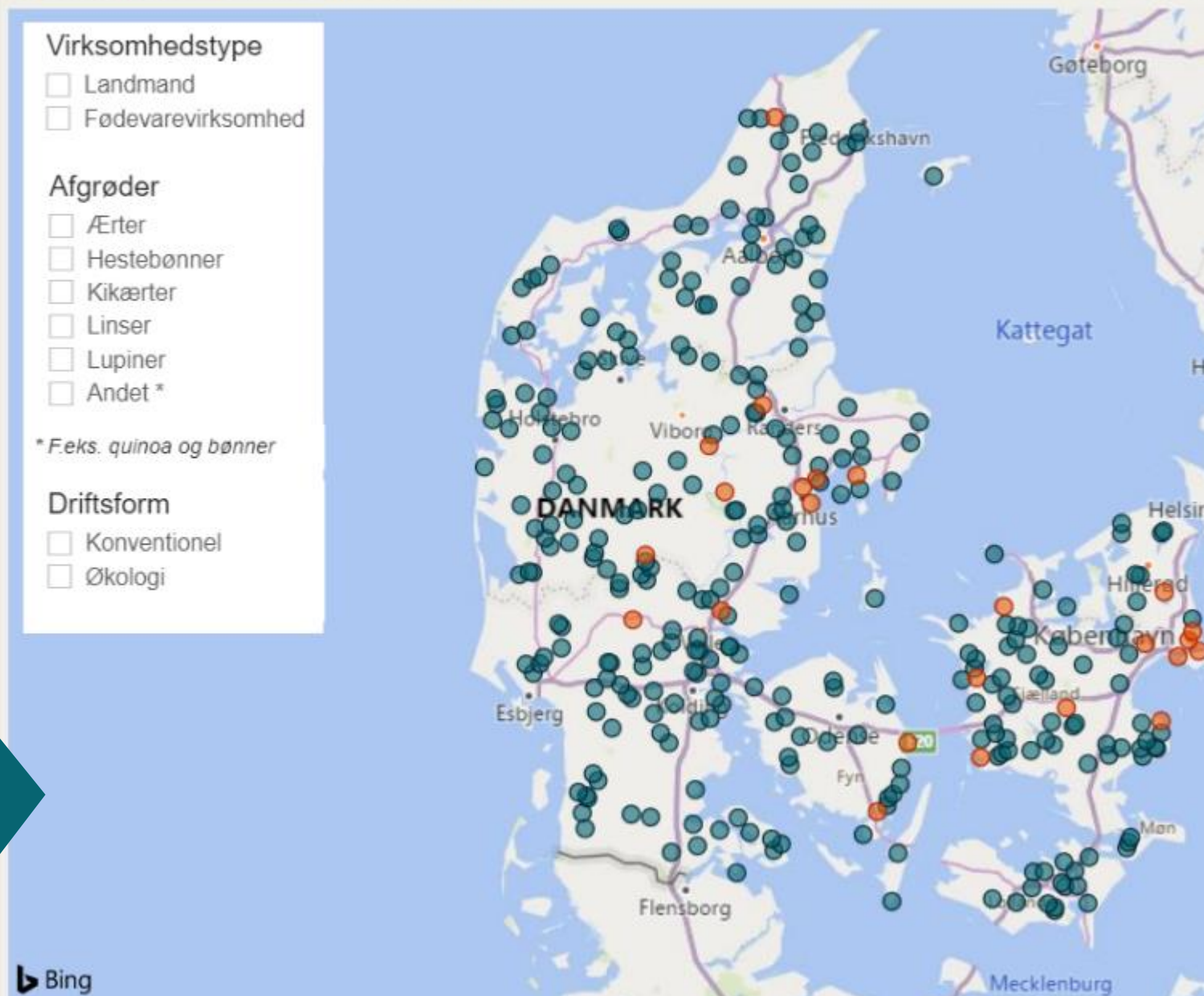
Afgrøder

- Ærter
- Hestebønner
- Kikærter
- Linser
- Lupiner
- Andet *

* F.eks. quinoa og bønner

Driftsform

- Konventionel
- Økologi

Værdikædemøder

2020: 5 innovationsworkshops

2021: 4 værdikædeworkshops Bælg & Business

- Kragerup Gods afsætter ØKO kikærter til Grøn Fokus – og derefter videre til Meny
- Skovsgaard Gods afsætter ØKO bælgplanter til Dansk Cater
- Danske landmænd afsætter ØKO linser og ærter til Meyers kantiner og Meyers produkter

”Landmændene er selv den største barriere, vi er ikke skolet i at gå ind i problematikken om afsætning og værdikæden – at være mere opsøgende”

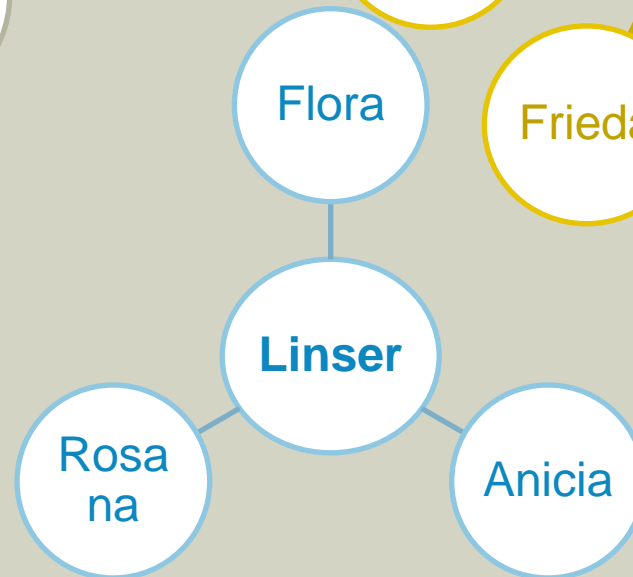
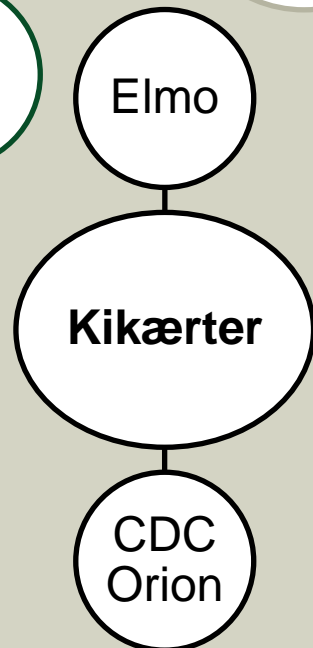
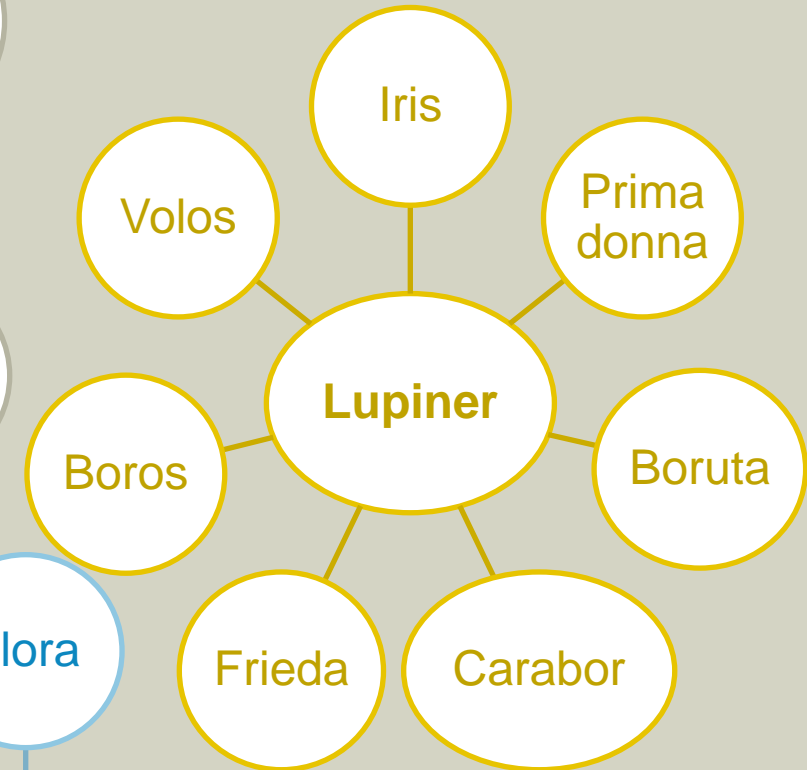
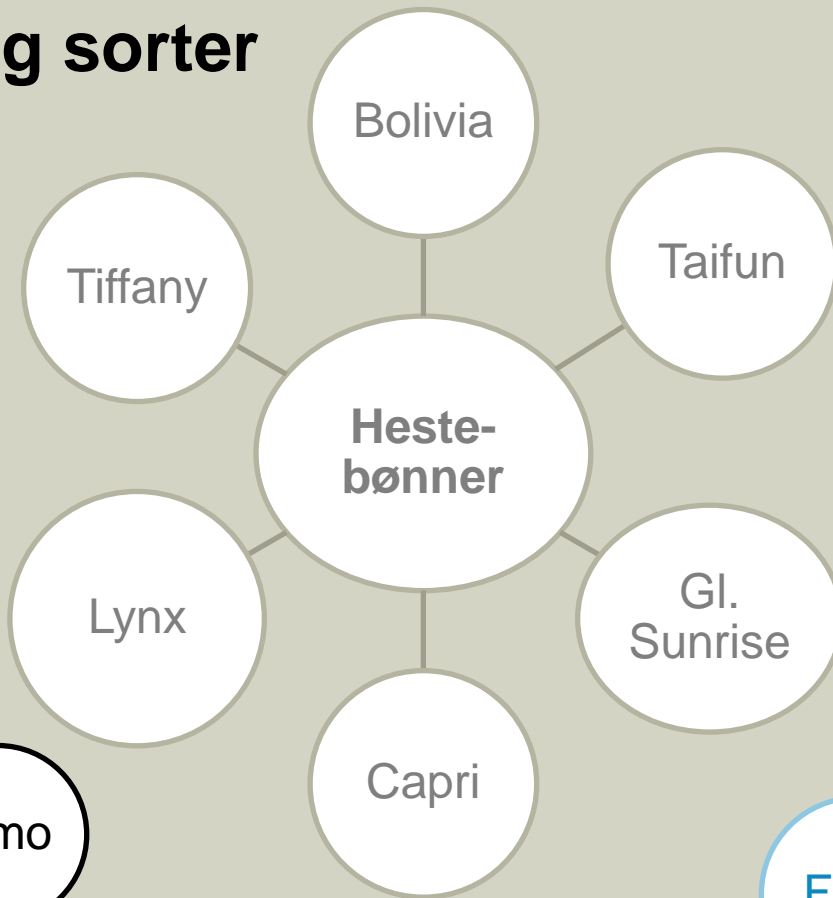
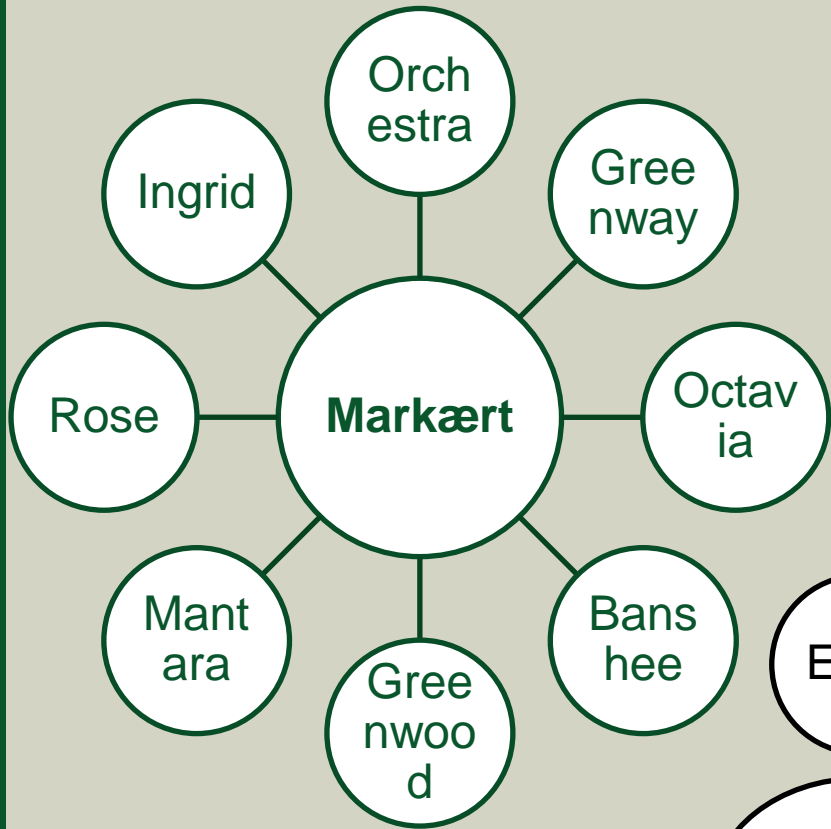
”Accept af at dansk protein er det mest klimarigtige og bæredygtige, og at sundhedssiden er i orden på de danske produkter, og det er forbrugerne nødt til at tage ind, da de koster mere, man skal tænke længere end til sin tegnebog”

Foto: Andreas Ravn Rosendahl

Bælgplanter: afgrøder og sorter

Citat landmand: *Det har været svært at finde bælgplanter, der kan opfylde kravene til human ernæring”*

Screening af afgrøder og sorter

Planteprotein

Funktionalitet
Opløselighed
Geleringssevne
Vandbinding osv.

Ernæringmæssig kvalitet
Aminosyresammensætning
Proteinfordøjelighed
Biotilgængelighed
Antinæringsstoffer
Allergener

Planteproteinprocessering
Malning
Tørfractionering
Vådeekstrahering
Fermentering

Antinæringsstoffer i bælgplanter

- associeret med dårlig fordøjelighed, allergi- og andre toksiske effekter

Antinæringsstoffer: tanniner, fytinsyre, oxalater, saponiner, lektiner, cyanogene glukosider, alkaloider, vicin/convicin glucosinolater osv.

BESKYTTER bælgplanten mod at blive spist af insekter og skadedyr ved at være giftig eller have en bitter smag.

- Bælgplanternes forsvarsstoffer kan reduceres via sortsvalg, planteforædling, tilberedning eller processering

Opmærksomhedspunkter ved indtagelse af bælgplanter

Trypsininhibitorer og lektin i ærter og hestebønner - kan hæmme optagelse af næringsstoffer – koges før indtagelse

Alkaloid i lupinfrø – forårsager en bitter smag – koges før indtagelse

Saponin i ærter – bitter smag og oppustethed (sortsvalg)

Tannin i ærter og hestebønner – bitter smag – stor forskel i indhold mellem sorter (sortsvalg)

➤ **Ny folder om danske bælgfrugter**
-fødevareresikkerhed, grænseværdier og egenkontrol

- Tungmetaller (bly og cadmium)
- Mykotoksiner

SEGES

Find folderen på Landbrugsinfo:

https://www.landbrugsinfo.dk/public/a/f/d/afgroder_folder_danske_balgfrugter

Danske bælgfrugter
Indeholder indhold, grænseværdier for
bly, cadmium, tungsten og nikkel

Kogetider for tørrede bælgfrugter

Friske bønner: 5-10 min
Grønne linser*: 20-30 min
Gule ærter: 1 time
Hestebønner (små): mindst 20 min
Hestebønner (store): mindst 1 time
Kikærter**: 45-75 min
Røde linser*: 10-12 min

* Linser kræver udblødning
** Afhænger af sorten - mindst 30 min

comida
Fødevarerudvikling

Plantebaseret
Videnscenter

Dansk
Vegetarisk Forening

Innovationscenter
for Økologisk Landbrug

SEGES

Promillegiftfonden for landbrug

Bælgplanternes sundhedsmæssige fordele

Bælgplanter, generelt: forebygger forhøjet kolesterol, kardiovaskulær sygdom, overvægt, tyktarms- og brystkræft og andre kræftformer

- *Via: kostfibre, resistent stivelse, isoflavoner, phytosteroler og oligosakkarider*

Ærter: sænker kolesterolniveauet og reducerer risiko for kardiovaskulær sygdom

- *Via: Kostfibre, proteiner, polyfenoler og oligosakkarider*

Hestebønner: Forebygger kræft via antioxidant aktivitet

- *Via: Polyfenoler*

Kikærter: sænker blodsukker niveauet

- *Via: Kostfibre, kulhydrater, polyfenoler og oligosakkarider*

Linser: reducerer risiko for brystkræft

- *Via: Kostfibre, polyfenoler og oligosakkarider*

SEGES

SEGES

Promilleafgiftsfonden for landbrug

STØTET AF

TAK

SEGES

Agro Food park 15, DK-8200

Mette Damborg
meha@seges.dk

www.seges.dk

+45 8740 5340